Asiantuntijalausunto
Esa Aaltonen, johtava asiantuntija
Tieto- ja turvallisuusosasto, Automaatioyksikkö

29.11.2023

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa 20.11.2023.

Asia: U 72/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ajoneuvojen suunnittelua koskevista kiertotalousvaatimuksista ja romuajoneuvojen jätehuollosta, asetusten (EU) 2018/858 ja 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivien 2000/53/EY ja 2005/64/EY kumoamisesta (ajoneuvojen kiertotalousasetus)

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto
Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) on osallistunut ympäristöministeriön johdolla tehdyn U-kirjelmän laatimiseen ja yhtyy siinä esitettyihin kantoihin.

Komissio julkaisi 13.7.2023 ehdotuksen (COM(2023) 451 final) asetukseksi ajoneuvojen suunnittelua ja romuajoneuvojen jätehuoltoa koskevista kiertotalousvaatimuksista, asetusten (EU) 2018/858 ja 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivien 2000/53/EY ja 2005/64/EY kumoamisesta.

Voimassa olevassa romuajoneuvodirektiivissä (2000/53/EY) säädetään romuajoneuvojen (end-of-life vehicles, ELV) käsittelystä, uudelleenkäytöstä, kierrättämisestä ja hyödyntämisestä. Direktiivissä säädetään toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ajoneuvoista peräisin olevien jätteiden syntymistä ja niiden ympäristövaikutuksia sekä parantaa kaikkien ajoneuvojen elinkaareen osallisena olevien toimijoiden ympäristönsuojelun tasoa. Romuajoneuvodirektiivi tuli voimaan lokakuussa 2000. Niin kutsutussa kierrätettävyysdirektiivissä (3R/RRR, Reusability, Recyclability and Recoverability) (2005/64/EY) säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä ajoneuvot voidaan saattaa EU-markkinoille varmistaen, että niiden materiaalit ja osat voidaan uudelleen käyttää, kierrättää ja hyödyntää romuajoneuvodirektiivin mukaisesti.

Romuajoneuvodirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön jätelailla (646/2011) ja valtioneuvoston asetuksella romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta ajoneuvoissa (123/2015), jotka kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalalle. LVM:n hallinnonalalla on kuitenkin kytköksiä komission esityksen sisältöön, sillä useat siinä esitettävät keinot kuuluvat käytännössä ajoneuvojen tyyppihyväksyntä- ja rekisteröintiviranomaisena toimivan Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviin. Lisäksi esitys tulisi vaikuttamaan LVM:n vastuulla oleviin säädöksiin, joilla kierrätettävyysdirektiivi on toimeenpantu. Ajoneuvolain (82/2021) nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella ajoneuvoista (162/2021) säädetään muun muassa tietyistä kansalliseen tyyppihyväksyntään liittyvistä yksityiskohdista.

EU-tasolla ajoneuvojen tyyppihyväksyntä- ja markkinavalvontaprosessit säädetään ajoneuvojen, niiden perävaunujen ja komponenttien osalta ajoneuvojen tyyppyhyväksyntäasetuksessa (EU) 2018/858 ja nyt esitettävän asetuksen vaatimukset tulisi esityksen mukaan huomioida jatkossa ko. prosesseissa.

Valtioneuvosto suhtautuu yleisesti myönteisesti komission esityksen kiertotaloustavoitteisiin. LVM pitää tärkeänä romuajoneuvojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämistä, jotta vähennetään riippuvuutta neitseellisistä raaka-ainevirroista, parannetaan EU:n autonomiaa kriittisten materiaalien osalta ja saavutetaan ympäristöhyötyjä.

Komissio sai vuonna 2021 valmiiksi arvion romuajoneuvodirektiivistä ja havaitsi siinä puutteita, joita nyt käsittelyssä olevalla asetusehdotuksella korjattaisiin. Yleisesti LVM katsoo, että valtioneuvoston

kannan mukaisesti on kuitenkin hyvä tuoda esille, että komission esitykseen valittujen keinojen jatkokäsittelyssä tulisi arvioida tarkasti, mitkä keinot kohdistuisivat täsmällisimmin havaittuihin haasteisiin ja olisivat tarkoituksenmukaisimpia suhteessa niillä saavutettaviin hyötyihin.

Tärkeää on huomioida tavoitteiden ja vaatimusten välinen tasapaino ja vaatimusten vaikutukset ajoneuvovalmistajien kilpailukykyyn. Tavoitteiden on oltava teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Valtioneuvoston kannan mukaisesti jatkovalmistelussa tulisi myös huolehtia, että soveltamisala on täsmällinen eri tavoilla hyväksyttävien, kuten pieninä sarjoina tai yksittäin hyväksyttävien, ajoneuvojen osalta. LVM näkee perusteltuna valtioneuvoston kannan, että ajoneuvojen suunnittelua ja valmistusta koskevia vaatimuksia sovellettaisiin monivaiheisesti tyyppihyväksyttävän ajoneuvon osalta vain perusajoneuvoon.

Kadonneet ajoneuvot on tunnistettu isoksi haasteeksi ELV-direktiivin toimeenpanossa ja komission mukaan arvioilta noin 1/3 eurooppalaisista ajoneuvoista ei päädy viralliseen kierrätysjärjestelmään. Asetus sisältää hallinnolliset ja tekniset vaatimukset koskien käytettyjen ajoneuvojen vientiä unionista kolmansiin maihin sekä kansallisiin omistajanvaihtotilanteisiin. Tavoite estää romuajoneuvojen katoaminen on hyvä. Valtioneuvoston kannassa kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, että käytettyihin ajoneuvoihin liittyvien ehdotusten tarkoituksenmukaisuutta olisi vielä arvioitava jatkokäsittelyssä. Etenkin ehdotuksen sisältämiä romuajoneuvojen määrittelykriteereitä olisi tarkennettava.

LVM pitää myös tärkeänä, että viranomaisille esitettyjä lisätehtäviä tarkasteltaessa pyritään hillitsemään ehdotuksesta syntyvä hallinnollinen lisätaakka ja hyödyntämään jo olemassa olevia rakenteita.

Esa Aaltonen, johtava asiantuntija

Liikenne- ja viestintäministeriö
Tieto- ja turvallisuusosasto
Automaatioyksikkö